

Kartläggning av hur Covid-19 situationen påverkar idéburen sektor och dess målgrupper

I slutet på mars genomförde NÄTVERKET en enkel kartläggning hos sina medlemsorganisationer av hur den idéburna sektorn i Skåne har reagerat på krisen, hur deras målgrupper påverkas samt vilken samverkan och stöd de får idag och vilken samverkan/stöd de vill se. På en vecka kom det in ett tjugotal svar, flera av dem från stora paraplyorganisationer som representerar många föreningar. Region Skåne ställde samma frågor till de idéburna organisationer som får stöd genom deras organisationsbidrag – totalt 34 föreningar varav några också är medlemmar i NÄTVERKET. Region Skåne har fått in 7 svar.

Den sammantagna bilden är att de idéburna verksamheterna ser ökade behov hos målgrupperna och en ökad efterfrågan på deras verksamhet, samtidigt som förutsättningarna att bedriva verksamheten försämras.

Samverkansmöjligheter

Genom en stärkt samverkan mellan Region Skåne och idéburna organisationer kring utsatta målgrupper skulle den idéburna sektorn kunna göra ännu mer för att möta den krissituation som vi befinner oss i. Det finns också stor förhoppning om förståelse från regionens sida för de svåra förutsättningar sektorn nu arbetar i. Även om regionens ekonomiska resurser är begränsade finns det insatser som regionen skulle kunna göra för att underlätta för organisationerna att fortsatt bedriva sin verksamhet. Exempel på insatser som Region Skåne skulle kunna bidra med:

- Samverkan kring utsatta målgrupper, till exempel de som identifierats i listan nedan, för att minimera negativa konsekvenser av krisen och undvika ökad smittspridning
- Samverkan kring uppskalning och utveckling av särskilt viktiga verksamheter i kristid (se exempel nedan)
- Besked om bibehållna bidrag trots uteblivna/ändrade aktiviteter, och besked om att uteblivna/ändrade aktiviteter inte påverkar nästa års potentiella bidrag, för att minska organisationernas ekonomiska press
- Samtal med kommuner kring idéburen sektors betydelse i kristid, och behovet av att stötta det lokala föreningslivet med de insatser som är möjliga
- Att lyfta frågor om idéburen sektors betydelse i kristid, och den kritiska situation sektorn befinner sig i, i nationella sammanhang

Utsatta målgrupper

Många idéburna lyfter upp att deras målgrupper är i mycket stort behov av stöd i kristider. Några grupper identifieras som särskilt utsatta, de som lyfts fram är:

- Personer i hemlöshet eller i motsvarande mycket utsatt situation känner en ökad oro för att de verksamheter de besöker ska stängas ner
- Våldsutsatta kvinnor, ungdomar och barn är nu i högre utsträckning isolerade i sina hem
- Nyanlända och personer som inte pratar svenska har svårare att få information och svårare att delta i aktiviteter, exempelvis sfi
- Ensamma äldre som haft sitt sociala sammanhang i idéburen sektor blir nu mer isolerade
- Personer med psykiska eller sociala problem som fått studiehjälp på folkhögskolor har det svårare när utbildningen sker på distans
- Barn som kommer från en otrygg hemmiljö får nu mindre möjligheter till sammanhang i skolan och läsläsningshjälp på fritiden
- Kulturutövare som tappar försörjning och sammanhang
- Personer som saknar teknisk utrustning för att delta i online-utbildningar och aktiviteter
- Trångbodda som nu behöver vara hemma, med potentiellt ökad smittspridning och psykisk ohälsa som följd
- Spelberoende som kan få ökade problem i oroliga tider med isolering, sämre ekonomi och minskade möjligheter till stödsamtal
- Personer som nu blir arbetslösa med möjlig vräkning som följd
- Personer på landsbygden som tappar socialt sammanhang och möjligheter till rekreation och kultur när samlingslokaler och verksamheter stänger
- Unga som hålls hemma av sina föräldrar även i de fall verksamheten fortsätter enligt Folkhälsomyndighetens rekommendationer, vilket drabbar de unga som behöver mötesplatserna mest.

Digitalisering och anpassning

De idéburna organisationerna uppger alla att de följer Folkhälsomyndighetens riktlinjer. Många ställer om verksamheten till att främst ske digitalt. Det sker mycket arbete, innovation och samordning för att hitta gemensamma verktyg och möjligheter att erbjuda verksamheter till deltagarna i digital form. Exempel på digitalisering som uppstått i kristid:

- En stor del av folkbildningen förläggs online, inklusive psykosocialt stöd till de som behöver
- Stödsamtal med utsatta grupper förläggs delvis i chattverktyg
- Kulturverksamheter försöker tillgängliggöra sina verksamheter digitalt, till exempel genom digital museiguide
- Föreningsmöten hålls med hjälp av digitala verktyg för att upprätthålla både sociala sammanhang och föreningsformalia.

Samtidigt finns det många idéburna verksamheter som inte kan utföras digitalt. Bland annat idrottsverksamhet, skyddat boende, härbärgen, möten i samlingslokaler som bygdegårdar och folkets hus och friluftaktiviteter. Dessa verksamheter anpassas till situationen, flera ställs in och skjuts upp medan andra bedrivs fortsatt men under något ändrade former, exempelvis med färre deltagare. Många organisationer med verksamhet riktad till unga rapporterar att de försöker följa Folkhälsomyndighetens råd att ha fortsatt verksamhet för de som är friska men upplever att föräldrarna håller sina barn hemma och i vissa fall börjar kräva tillbaka medlemsavgifter

Flera organisationer lyfter också sårbarheten när nyckelpersoner i verksamheten själva blir sjuka eller behöver stanna hemma för att ta hand om sina barn. Många idéburna organisationer har sedan innan knappa resurser och ett ansträngt ekonomiskt läge och har därför svårt att klara en fortsatt verksamhet när det blir många sjukskrivningar. Minskad verksamhet drabbar målgrupperna organisationerna arbetar med då färre stödinsatser kan erbjudas. Det är också svårt för organisationerna att nå ut till personer från utsatta grupper som själva är i riskgrupper eller har förkylningssymptom. Personer som är isolerade av hälsoskäl riskerar att bli utan stödinsatser som de normalt hade kunnat ta del av.

Särskilt viktig verksamhet i kristid

De idéburna organisationerna lyfter fram många exempel på idéburen verksamhet som är särskilt viktiga i dagens situation. Det lyfts också fram nya initiativ för att lösa problem som uppstår i kristid. Mycket av verksamheten skulle, i samverkan med offentliga aktörer, kunna skalas upp för att nå ut till fler. Exempel på verksamhet som lyfts fram som särskilt viktig:

- Idrottsverksamhet för barn och unga är viktig för folkhälsan, verksamheten bedrivs fortfarande och anpassas kontinuerligt efter läget, exempelvis kan verksamheten bedrivas i mindre grupper eller utomhus
- Kvinno- och ungdomsjourer märker en ökad efterfrågan. Verksamheten bedrivs fortsatt, med ökad kapacitet för stödsamtal bland annat genom chattverktyg, men för att minska risken för smittspridning har en del stödboenden reducerad kapacitet.
- Friluftsverksamhet erbjuder en möjlighet att komma ut i en smittfrimiljö i naturen och ändå ha ett socialt sammanhang. Detta är viktigt för folkhälsan i alla åldersgrupper, inte minst för äldre.
- Stödtelefon för utsatta barn och unga som nu bedrivs med utökade öppettider för att möta ett ökande antal samtal
- Folkhögskolorna möter många utsatta individer och grupper som är i ännu större behov av stöd i kristider och när de blir isolerade. Verksamheten bedrivs på distans, vilket gör det utmanande men inte omöjligt att ge stödet som behövs.
- Idéburna initiativ för att hjälpa riskgrupper, bland annat idrottsföreningar som kör ut matkassar och hyresgästföreningen som förmedlar kontakt mellan grannar som kan hjälpa varandra med handling och ärenden.
- Läxläsningshjälp för barn som inte har stöd hemifrån blir extra viktig när barnen blir mer isolerade, särskilt om skolorna stänger.
- Stöd till spelberoende för att undvika att krissituationen resulterar i ett ökat spelande
- Verksamhet för nyanlända fungerar som en viktig brygga in i samhället och en förmedling av information och kunskap kring smittspridning och folkhälsa

- Härbärgen och annan verksamhet för hemlösa bedrivs fortsatt men under större tryck då det är svårare att hitta volontärer
- Folkbildningen kan fungera som en resurs för att kompetensutveckla arbetslösa och korttidspermitterade, diskussioner om sådan verksamhet finns, men i dagsläget saknas resurser
- Flera organisationer framhåller att de inte i nuläget har någon konkret idé på ny verksamhet för att möta krisen och bidra ytterligare till regionens arbete, men uppskattar frågan och är öppna för förslag från regionens sida

Idéburnas ekonomiska situation

De idéburna organisationerna lyfter alla att de är i en kritisk ekonomisk situation. Mest akut är läget för de som inte har så stora offentliga bidrag, men även de med offentliga bidrag lyfter en mycket svår situation. Intäkter från bokningar och försäljningar av exempelvis kurser och lokaler uteblir, sponsorpengar uteblir när företag har det svårt ekonomiskt och det är svårare att rekrytera medlemmar. I Skåne anställer den idéburna sektor minst 24 000 personer, men en stor del av organisationerna tvingas säga upp eller korttidspermittera personal. Flera organisationer nämner att konkurs är en trolig konsekvens om de inte får ekonomiskt stöd inom en snar framtid, bland annat folkhögskolor och Folkets hus. Flera av organisationerna lyfter upp en oro för vad som händer med deras målgrupper om de tvingas ställa in eller lägga ner verksamhet. För många utsatta individer är den idéburna sektorn ett självklart stöd och sammanhang som det kan vara svårt att klara sig utan.

De idéburna organisationerna lyfter behovet av både praktiskt och ekonomiskt stöd från kommun, region och beröra statliga myndigheter. Förståelsen är stor för att resurserna är mycket knappa hos offentlig sektor i kristid, men förhoppningen är att centrala verksamheter ska kunna räddas för framtiden. Det statliga stödpaketet till kultur- och idrott lyfts fram som positivt men otillräckligt och många undrar om pengarna kommer att komma hela vägen ut till lokala föreningar och organisationer. Nedan finns en lista på exempel på stödinsatser, både ekonomiska och praktiska, från kommuner och andra myndigheter som lyfts fram som önskvärda för att kunna ställa om verksamheter och få organisationer att överleva:

- Hjälp med teknisk utrustning, bland annat laptops, för att kunna ge stödsamtal och dylikt online.
- Praktiskt och ekonomiskt stöd till omställning och till nya idéburna initiativ för att stötta riskgrupper
- Bibehållna bidrag (både verksamhetsbidrag, projektmedel och arrangörsbidrag) även om aktiviteter inte kunnat utföras
- Att dagens uteblivna aktiviteter inte påverkar nästa års bidrag, för idéburna generellt, men främst för studieförbunden som har släpande finansiering
- Tidiga besked om nästa års bidrag för att minska ekonomisk oro
- Krispengar till idéburna organisationer generellt och särskilt inom kultur och till samlingslokaler, för att undvika konkurser och massuppsägningar
- Stöd till folkbildningen i deras omställning och för att kompensera uteblivna intäkter i år
- Hyreslättnader (inklusive gratis avbokningar, uppskov med betalning etc.) för föreningar som hyr offentliga lokaler